

Константин-Кирил е най-големият брат

Светослав Диамандиев

Ако запитаме завършилите българска или славянска филология кой от двамата Братя – Кирил и Методий е по-възрастен, вероятно, всички ще посочат Методий. Ако ги попитаме въз основа на какво имат това си убеждение, от отговорите на част от анкетираните ще можем да сглобим литературния източник: Солунският друнгарий на име Лъв „Като живееше със съпругата си, родиха му се седем деца, от които най-малкият, седмият, беше Константин Философ, нашият наставник и учител”(2,с.37).

Впечатленията ми от съдържанието на известните днес жития на Светите Седмочисленици¹ – първите известни древни творци на българска писменост² - са категорично в полза на моята хипотеза, според която не Методий, а брат му Константин-Кирил е най-големият брат в семейството. Илюстрирам основанията си за тези впечатления с извадки от Панонските легенди³(П.л.) и другите запазени преписи от жития като: Успение Кирилово, Проложно житие на Константин-Кирил, Проложно житие на Константин – Кирил и Методий, Проложно житие на Методий, Пространно житие на „отец Климент-епископ Български” от архиепископ Теофилакт Охридски, Кратко житие на „Климент, епископ Български” от архиепископ Д. Хоматиан, Първо житие на Наум Охридски, Второ житие на Наум Охридски, както и от един от най-значимите български домашни писмени паметници – съчинението на Черноризец Храбър „О Писменеѹхъ”.

Тези извадки поставиха на изпитание доверието ми към господстващата славистка доктрина, в която са убедени българите и ме подтикнаха да го споделя със заинтересованите.

1.0. В посочените извори може да се прочетат цитатите, към които съм прибавил известни разяснения

¹ Така са наречени светителите Константин – Кирил, Методий, Климент, Наум, Горазд, Ангеларий, Сава.

² Тази фраза се основава на свидетелството на Черноризец Храбър за ползвана от българите преди 870 г. писменост.

³ С Панонски легенди науката е нарекла житията на Кирил (ЖК) и на Методий (ЖМ).

1.1. Константин казва пред логотета Теоктист: „...за мене няма нищо по-велико от науката, чрез която ще придобия мъдрост и ще потърся прародителската чест и богатство”(2,с.40);

- Тези думи на младия Константин, казани на логотета, свидетелстват за само-чувствието му на пръв наследник на дедите си.

- За да проявява Философът такова самочувствие при наличието на свой по-голям брат, би могло да се допусне, че по-големият брат е имал ментални проблеми, които го правят неподходящ за позицията на канартекин⁴. Всички жития обаче излъчват възхвали към личността на Методий и сведения за това как той е бил възприеман от обществото, от византийската власт (назначаван е като княз (архонт) на славянско племе), помазан е от папа Адриан II за архиепископ на България и Панония със седалище в българския град Срем – диоцез на Апостолическата църква, бил е водещ при преводите от гръцки на езика на Кирил и Методий на редица религиозни трудове и в т.ч. на Библията и т.н. Очевидно няма основания за подобни подозрения.

1.2. По повод молба на хазарския каган византийският император казва на Константин: „Иди, философе, при тия хора и им дай обяснения за света Троица...; защото никой друг не може да извърши това както трябва”(2,с.45);

- Една оценка на високия престиж на Константин във Влахернския дворец, която е нормална при високото му образование и протекциите, с които се е ползвал.

1.3. Пред хазарския каган и неговите велможи и пред пратениците на юдеите и сарацините Философът Константин бил казал: „Имах дядо, много велик и славен, който стоеше близо до царя. Но когато отхвърли дадената му голяма чест, той бе изгонен и отиде в чужда земя, обедня и там ме роди. Аз потърсих предишната си прадедовска чест, но не можах да я постигна, защото съм Адамов внук”(2,с.47);

- Тук важат съображенията ми, изказани по повод т.1.1. Голямо значение придавам на аудиторията, пред която е направено това изявление, тъй като то носи значителна морална отговорност на Константин пред слушателите. Нещо повече, авторът на житието е подсилил стойността на събитието с факта, че тази твърде важна информация е дадена лично от Философа, а не е оставена като авторски текст. Тези обстоятелства не трябва да се пренебрегват от обективния анализатор.

- По-долу доказвам, че историческата фигура, наречена от автора на житието „цар”, е прадедо на Философа. Стремехът му да потърси и придобие прадедовската си императорска чест и богатство, свидетелства за увереността му, че е пряк наследник на „царя”, т.е. първороден син в семейството на Лъв.

- Както цитираното в т. 1.1., така и горното изявление на Константин, представляват прояви на шокираща не лоялност към неговия втори братовчед, към съзаклятника в ЗАВЯРАТА за Единението на българския народ От Бога цесаря Борис и неговия трон. Целият исторически разказ за делото на Кирил и Методий е в пълно противоречие с поведение, което поставя под съмнение идеализма на този велик българин, рискувал живота си за доброто на България. В тези реплики се открояват три важни информации – завоалираното съобщение, че Константин е най-големият брат от децата на Лъв(?) и внук на канартекина на От Бога цесаря Омуртаг Енравота, това, че съгласно подсказаната родова линия той е българин от цесарско коляно и може би най-важното, че в дъното на измислената от авторите на ЖК Моравска мисия стои българския мотив за великото национално и европейско дело на Константин Философ и брат му Методий. Прозрението ми, че, както при много други обстоятелства, авторите на животописите на Братята, са отбелязвали сведения за абсурдни събития и невъзможни височайши поведения и мнения, така и в този случай създателите на ЖК са

⁴ Изконна българска дума със значението престолонаследник.

целели да насочат вниманието на читателя към посочената по този езоповски маниер истина. Ще илюстрирам твърдението си, като напомня, че василевсът на Източната Римска империя решава да предостави на славянските племена оригинална славянска писменост, което е в пълно противоречие с отявнената многовековна имперска политика на ромеите; Друг фрапиращ пример е нареждането на папа Адриан II да се отслужи литургия на „славянски” в четирите най-големи църкви на Рим по време на върхови прояви на триезичието там. Сравнението на Философа Константин с византийския император свети Константин Велики в писмото на василевс Михаил III до Растица е също така една нелепост. Измислицата на мита за Моравска мисия на автора на ЖК е не по-малко грандиозно като фалшива версия и пр.

Коментиранияте цитати от т.т. 1.1. и 1.3. не са оставили отрицателни следи в отношенията между братовчедите. Няма съмнение, че българският владетел би научил за подобни изказвания, ако не от своите служби, то би му било любезно съобщено от византийските агенти в България. Отношението на Борис към Братята след изявените уж от Константин аспирации към трона му личи от протежираната от него визита на Братята в Рим, от настояването му да бъде помазан Константин за патриарх или архиепископ на България, от приетото от него назначение на Методий от папата за архиепископ на България и Панония и т.н. Изводът е един – такива изказвания на философа Константин не е имало.

Първите два цитата, съдържат претенцията на наследника на коронования предтеча за придобиването на неговата власт и богатства. Те не се нуждаят от тълкуване. Трябва ли да напомням кой в семейството има права на подобни апетити и стремежи?

1.4. В Успение Кирилово е посочено, че „Цар Михаил изпрати Константин Философ заедно с брат му Методий” в Хазария(2,с.64);

- Очевидно, Методий е на втора позиция.

1.5. В Проложно житие на Методий се отбелязва, че „Веднъж царят изпрати брат му Кирил при хазарите да обори [в спор] евреите...Кирил пък помоли своя брат Методий да върви с него, понеже владееше славянски език” (2,с.79);

- Текстът подсказва, че на Методий е била отредена помощната роля на преводач.

1.6. В Проложно житие на Константин-Кирил се споменава, че в противоборството си с еврейските застъпници в двора на хазарския каган, където са двамата, „Кирил като влезе сам, всички победи: агаряните порица,..., евреите пък посрами...”(2,с.67);

- Константин е действал със самочувствието на водещ и самодостатъчен, излизайки един срещу многобройните верски противници, пренебрегвайки помощта на брат си.

1.7. По повод срещата на византийските пратеници Константин Философ и брат му Методий със сарацинските и еврейски посланици в Хазария, в Успение Кирилово пише: „А философът заедно с брат си Методий разобличи злочестивата им ерес и ги опроверга” (2,с.64);

- Въпреки, че Константин участва в пренията заедно с брат си Методий, авторът поставя глаголите „разобличи” и „опроверга” в 3 л. ед.ч., с което изтъква командната позиция и превъзходството на Философа спрямо Методий.

1.8. По време на срещите си с хазарския каган Константин казва: „Аз съм самичък между вас, без род и без другари;”(2,с.48);

- В израза личи грубо пренебрегване на личността и сътрудничеството на Методий, което не съответства на поведение на по-малък брат.

- Самотен и без другари се чувства Константин, който има самосъзнанието да е на върха, в чието подножие стои Методий.

- Споменаването да е Константин лишен от рода си напомня, че той е имигрант във Византия, а родът му е останал в родината.

1.9. „Когато всички се пръснаха да търсят вода, [Константин] рече на брата си Методий: „Не мога вече да търпя жаждата; гребни от тази вода””(2,с.55);

- Константин разпорежда на Методий твърде грубо. „Не мога вече да търпя” звучи капризно и господарски. Ако наистина Константин беше по-малкия брат, той не би могъл да си позволи подобно държание, а авторът на житието би следвало да смекчи тона му като вмъкне, евентуално, в цитата „макар да е по-малкия брат, Константин помоли...”. Но това не е направено. Защото очевидно не е било необходимо – да даде вода на по-големия си брат е било за Методий в реда на нещата.

- На риторичния въпрос защо Константин не се е обърнал към баткото Методий с „бате”, а го е нарекъл „брате”, може да се даде логичен отговор: Методий не му е „батко”, а само по-малък брат.

- Отношения между братя, при които по-малкият се подчинява на по-големия, са били не само естествени, а и задължителни за Ранното средновековие в България. Трябва да признаем, че у нас и сега авторитетът на по-големите деца е признат и уважаван. Например не е имало случай да се обърна към по-големия си брат на име, докато той винаги ме е наричал Славчо. Това установявам и при внуците ми днес. Всъщност тези утвърдени от историята на човечеството роднински отношения не се нуждаят от доказателства.

1.10. След завръщането си от Хазария „Константин се яви при царя”(2,с.56);

- Василевсът изпраща Философа заедно с брат му при хазарите, но отчетът пред владетеля се прави от Константин, като Методий е игнориран.

1.11. По повод молбата на моравския княз василевсът Михаил III казва в ЖМ: „Чуваш ли, философе, тези думи? Друг освен тебе не може да свърши тази работа. Тъй, че ето ти много дарове и иди, като вземеш със себе си и брата си, игумена Методия”(2,с.72);

- Странно е, че именно в житието на Методий се свидетелства за второразрядната роля на Методий при изпълнението на задачите, поставени на Константин.

- Самото формулиране на поръчката от византийския император определя взаимоотношенията между братята, като не допускам владетелят да е пренебрегнал привилегиите, резултат от позициите в семейството.

- Според репликата на василевса, за Константин би било обичайно „да вземе със себе си и брат си”, сякаш брат му не е имал свой живот и своя житейска програма. Такова поведение, дори и препоръчано от владетеля, не може да се приеме като нормално когато се отнася до по-голям брат.

1.12. В Успение Кирилово се отбелязва изпращането им в Моравия с думите: „Тогава Философът с неговия брат бързо бе изпратен от царя”(2,с.66);

- Изтъква се предимството на Константин пред Методий, което личи от поставения в 3 л. ед.ч. глагол „изпратен” и отново авторът на житието следва линията да постави Константин в позицията на естествен ръководител.

1.13. Подготвяйки се за Моравската мисия „Философът си отиде и ... се отдаде на молитва заедно с другите си сътрудници”(2,с.57);

- Този текст причислява Методий към помощниците.

1.14. В Проложно житие на Константин-Кирил и Методий четем: „Този прочее блажен и преподобен наш отец Методий, архиепископ на Горна Моравя е брат на преподобния Кирил Философ, първия учител на [новите] книги”(2,с.78);

- Изтъква се първенстващата роля на Философа при популяризирането на новата писменост като пръв учител, което, ако беше Константин по-малкия брат би било по някакъв начин смекчено.

1.15. „...и той [Константин] като устрой буквите и състави [евангелската] беседа, пое пътя към Моравия, вземайки и Методия. И той отново започна покорно да се повинува и да служи на философа...”(1,с.72);

- Изтъкната е позицията на Методий като покорен служител на по-малкия си брат Константин, което не се разбира като нарушение на традиционните отношения в семейството.

- Ако наистина Методий е бил старшият брат, би било редно след реплики като „И той отново започна покорно да се повинува и да служи на философа...”, да се добави в защита на пренебрегнатия му приоритет и в тон на извинение пред традицията нещо като „макар и да беше по-големия брат”. Но такава авторска проява няма, не е била нужна, Методий просто си е бил по-малкия и да се повинува(подчинява) е било нормално. А допълнението „отново” е солиден аргумент за утвърдена в отношенията им практика, което доказва положението му на по-малък.

1.16. Във Второ житие на Наум Охридски е отбелязано, че Наум се присъединил „...към равноапостолите Константин Философ и брат му Методий...”(2,с.81,82);

- Не случайно авторът на Второто житие на Наум поставя Константин на предно място. Бих казал, че ако са „равноапостоли”, не би следвало първата позиция на Константин да е функционално обусловена, а на първо място трябва да стои по-големият брат. Или от тогава съществува демагогската позиция „пръв сред равни”. Надали! Или, може би.

1.17. В предсмъртната си молитвата към Бога, Константин го моли: „...запази твоето вярно стадо, над което беше поставил мен непотребния и недостоеен твой раб;...Тези, които ти ми беше поверил, предавам ти ги като твои”(2,с.62,63);

- Не е проблем да се осъзнае високото самочувствие на Константин, който е възприел властта си над повереното му стадо като идваща от Бога. Но, ако това отразява действителното самочувствие на Философа, вижда се, че авторите на Панонските легенди го възприемат и афишират в полза на неговия водещ авторитет.

- Пак става дума за самочувствието на Кирил като стоящ на върха на своя екип, в чието число бил, според автора, и брат му Методий.

- И отново няма опит за туширане на Константиновото високомерие, за да се защити самочувствието на обявения от житията за батко Методий.

1.18. В завета си към Методий, Кирил му казва: „Ето, брате, ние бяхме една двойка, впрегната да тегли една бразда. ... Ти пък обичаш твърде много планината [т.е.манастира]; но недей заради планината да изоставиш своето учителство,” (2,с.72);

- Разбираемо е, без особена обосновка, че завет и препоръки преди кончината си е нормално да отправя към оставащите техен старейшина. Ако авторът на животописа е бил убеден, че Философът е по-малкия брат, би било редно да включи в завета му текст, изразяващ неудобството на Кирил, че поучава и съветва по-големия си брат и да добави „макар и да съм по-малък от тебе”. Но и такава неловкост в позицията му не е отразена.

Не е известно как е било записано в оригинала на ЖК, но би било естествено при поддържаната теза за старшинството на Методий, да се обърне Кирил към него с „бате или батко”. Да се запитаме защо в преписите фигурира „брате”, а не „бате”? Ами защото Методий не е „батето”. Как според обичая по-малкият нарича по-големия си брат? Единствено с казаните „бате” или „батко”. А по-големият брат нарича братчето си „братле”, „братче”, или в краен случай с „братко, брате”. Но последните две обръщения звучат някак отчуждено. В източните народи се използва често „брат” между приятели

и дори към непознат мъж при трудни обстоятелства. Използваното в завета на Кирил към Методий „брате” говори недвусмислено, че Кирил е по-големият брат, който го изрича, за да не бъде в този момент неподходящо топъл. Ако да беше умиращият по-малък, щеше да каже в тази обстановка „бате”.

1.19. След кончината на Константин Философ, наречен Кирил, според Второто житие на Наум Охридски, Методий прекратил „жалейката по своя роден брат Кирил”(2,с.82);

- Да се изтъква, че Кирил е роден брат на Методий е излишно, поради известността на този факт. Но би могло да се посочи, че жалейката е по неговия по-малък брат. И в това житие на Наум авторът пропуска да уточни старшинството между Братята;

- Прави впечатление, че във всичките български жития на Братята старшинството на Методий не се осветлява, освен в ЖК и в ЖМ, където то се споменава по един път. Които ми приличат на не случайни кръпки.

1.20. В Проложното житие на Константин – Кирил и Методий: „Този Методий бе със своя брат при сарацините и хазарите,..”(2, с., 78).

- изразът „с със своя брат” показва уважение и почитание към брата на Методий и заедно с това намек, че самият Методий е бил по-скоро придружител.

1.21. В Сказанието на Черноризец Храбър: „Св. Константин Философ, наречен Кирил: той ни създаде азбуката и преведе книгите и брат му Методий”(4, с., 100).

- в този случай се съобщава Методий като втора фигура.

1.22. Охридският архиепископ Димитър Хоматиан в благоговението си пред братята ни съобщава в Краткото житие на св. Климент, че този преподобен мъж „...изучи свещеното Писание, което с божие съдействие бе преведено на този български език от Кирила, истински богомъдрият и равноапостолен отец и пръв, заедно с великия Методий, учител на мизийския народ в благоверие и православна вяра”(2,с.395);

- Дори Охридският архиепископ и грък, Димитър Хоматиан, поставя на предна позиция Философа, като единствен преводач на Светото Писание и – пръв, заедно с Методий, учител (а не учители) на мизийския народ.

- Прави впечатление, че ако Константин е наречен „богомъдр и равноапостолен отец”, то Методий е само велик.

1.23. От „**О Писменехъ**” на Черноризец Храбър научаваме, че българските школници знаят добре кой е създал азбуката и превел книгите. На тези два въпроса те отговарят: „Св. Константин Философ, наречен Кирил: той ни създаде азбуката и преведе книгите и брат му Методий”(4,с.100);

- Според текста от споменатата защита на българската писменост от Черноризец Храбър се разбира, че в този труд, написан по време, когато е имало все още живи, които са виждали Светите Братя, той съобщава, че водещата фигура в общото дело на тези велики българи е бил Философът Константин, а брат му Методий е участвал активно при преводите на книгите. Приемам обективния разказ, но когато фактите засягат интимните чувства на участващите в него и отношението на традиционалистите към тези факти, авторите им дължат повече деликатност.

1.24. Не може да се пренебрегне начина на именуването на „Проложно житие на Константин – Кирил и Методий”, където четем на първо място името Константин(2,с.78).

- Опонентите ми бързо-бързо ще обяснят това с признание на по-големите заслуги на Константин за общото им дело. Но това не е основателно.

Известните братя по света са именувани в документи и публикации винаги в порядъка на тяхното старшинство. Така е при братята Евлоги и Христо Георгиеви, така

е и при братя Миладинови, които на титулната страница на книгата си за българските песни от Македония са записали: „Български народни песни събрани от Димитрия и Константина”. Същият принцип е спазен и при братята Якоб и Вилхелм Грим и т.н.

1.25. Поколенията признават старшинството на Константин с повсеместно използваната от българи и славяни, добила гражданственост формула – „Кирил и Методий”, с което му признават ролята на доминиращ в отношенията между двамата.

- Привържениците на традиционализма биха казали, че тази подредба на имената е, именно, функционално, а не хронологично обусловена. Така би могло да се разсъждава, ако ги нямаше всичките 24 цитата, които са изписани по-горе. Тази реакция на защитниците на статуквото е само едно предположение. Но, за да бъде то авторитетно и убедително, би трябвало да намерим в житията текстове, с които да се подчертае, че независимо от старшинството си, Методий се е подчинявал и служил на по-малкия си брат, в знак на уважение към неговия по-висок обществен престиж и заради водещата му роля в осъществяването на тяхното грандиозно дело. Да се пропусне това има обяснение – подчинението на Методий не се е нуждало от оправдание, защото Методий е по-малкият брат.

Към сведенията за послушание, повинуване и служене на Методий на уж по-малкия Кирил в ЖК няма нито един текст, с който да е било оправдано по някакъв начин такова неестествено положение. Коего говори, че то не е било в разрез с традицията, т.е. Кирил е бил по-големия брат.

1.26. Във „Византийският свят” Иван Божилов пише: Хронистът Ансберт е отбелязал, „че искането на българите било за „*diadema regni Grecie*”. С тези думи древният автор е изложил според Божилов идеята си: „Иван I Асен и Петър ще помогнат на кръстоносците да се справят с Византия; в замяна на това Фридрих I след победата ще отстъпи короната на византийските василевси на по-стария от братята” (10,с.414).

- Горният цитат потвърждава традицията в онези години, съгласно която по-старият брат бива по принцип облагодетелстван. Неговите достойнства са бивали почти винаги оценявани и изтъквани на първо място.

До тук анализирах текстове, в които биха могли да се добавят думи за подсилване на декларациите направени с цитатите от т. 2.1. и т. 2.2. Но това не е направено, въпреки многото податки, от които личи свободата на Кирил да показва своята позиция на старши в семейството.

В заключение към изложените доводи в полза на хипотезата ми, ще изкажа убеждение за наличието на изобилие от съдържащи се в ЖК и ЖМ факти и събития, които са не толкова невъзможни, колкото абсурдни. Накратко, такива са указанията на василевса към Константин да създаде писменост за славяните и пропуск да не поръча да е азбуката копие на гръцката, нареждането на папата да бъдат посветени за свещеници и четци някои от Учениците, както и върха на невъзможното – да се отслужат на „славянски” език литургии от същите тези новопомазани свещеници в четирите най-престижни църкви в Рим, в сърцето на властващото по това време „триезичие”.

А дали братята Константин и Методий не са били кръстени в двора на Омуртаг с български имена и дали не са получили след емиграцията на семейството им в Гърция нови такива? И дали имената не са били така български, че да навредят на маскировката, направена от авторите на житията с версията за мнимата Моравска мисия, на истинското българско дело на Братята?

Дали след всичко прочетено имаме основание да си мислим, че Методий е по-възрастния от Братята?

Написаното дотук свидетелства единствено, че Константин, наречен Кирил, е по-големият брат.

2.0. В житията се намират и няколко текста, които свидетелстват за старшинството на Методий:

2.1. В реплика за бащата Лъв се казва: „Като живееше със съпругата си, родиха му се седем деца, от които най-малкия, седмия, беше Константин Философ,...” (2,с.37).

2.2. В съобщението за кончината на Константин, наречен Кирил в ЖК (2,с.63), е посочено, че Константин е починал на 42 години, която възраст, базирана на годината на неговата кончина (869), определя рождената му годишна дата като 827 година, което го прави по-млад от Методий. По-долу се прави обстоен анализ за възможните грешки при транслитерирането на числа от глаголически текст към кирилически. Там се доказва, че най-вероятно посочената възраст на Константин-Кирил по време на неговата смърт – 42 години, е била грешно транскрибирана от 63. С това отклонявам предположението на читателя, че определената в ЖК възраст, на която Кирил се е представил, е била пропусната от автора да се посочи като податка, свидетелстваща за възрастта му на младши брат спрямо Методий.

2.3. „Когато се появи някакъв случай, царят изпрати брата му [Константина] у хазарите и той го взе със себе си на помощ...А той (Методий) рече: 'Готов съм да умра за християнската вяра' и не прояви непослушание, а отиде и помагаше като слуга на **по-малкия си брат**, като му се подчиняваше” (2,с.71).

Извлеченият текст свидетелства, че Константин е взел по-големия си брат „на помощ”. И този по-голям брат е проявил послушание и подчинение, помагайки като слуга на по-малкия. Твърде странно, за да не кажа необяснимо!

Впечатлява ползваното съществително „непослушание”. Една елементарна логика трябва да признае, че в непослушание може да бъде обвинен този, който е бил длъжен да бъде поначало послушен. А това се отнася до по-малкия брат.

Изразът „помагаше като слуга на **по-малкия си брат**” е допълнение към житието, като авторски текст, а не са думи на Методий. Той може да се замени напълно равностойно със: „Въпреки, че Константин е по-малкия брат”, което е само една констатация, а не обяснение на поведението на Методий или опит да се съхрани достойнството му на по-възрастен. Даже бих добавил, че изразът звучи, като че ли това държание е било принудено. И не само - съобщеното поведение на Методий спрямо брат му и вметката за възрастовите им отношения е едно изразително указание за нарушение на традиционните привилегии на по-големите деца в семейството спрямо по-малките, за което писах по-горе.

Посочените горе два цитата биха могли да се обяснят с разсъждения основани на литературно-исторически сведения:

Ако съсредоточим внимание върху съдържанието на П.л. ще установим, че те са повече житиеписни отколкото животописни. Покрай известния брой данни от биографиите на Братята, установявам липсата на редица съобщения и в т.ч. рождени и дати на важни събития от живота им, подробности, например, за семейството на Методий, информации за връзките на апостолите на българската култура с Българската държава и с От Бога цесаря Борис I, конкретни факти от взаимоотношенията между Борис и двамата предстоятели на Римската църква папа Николай I и папа Адриан II, и много други такива. Да се анализира доколко известните текстове от житията отговарят на истината, е задача от свръх важно естество, като може да се предположи, че нейното решение ще даде отговор на въпроса кой създаде Пространните жития.

В други мои работи развих тезата, според която съдържанията на казаните П.ж. са съобразени с деликатните отношения между Българската и Източната Римска

империя, в светлината на Мирния договор между тях от 863 г. и Допълнителното споразумение към него от 870 г. По-конкретно това се отнася до задълженията, поети в тях от цесаря Борис по проблемите на църковното строителство в България и до връзките му с папската институция.

Към момента обаче, стоящият пред мен проблем да обясня логиката на прикачването на третираните две кръпки, с които е внесено преосмисляне на установеното тук старшинство на Константин, ме подтиква да погледна решително нетрадиционно на загадката.

Нека предположим, че ЖК е написано след 872 г. от един или повече от Учениците. Питам се, дали някой от тях е имал религиозната култура, за да може да изложи богатата информация от пренията на Константин с бившия патриарх Йоан VII Граматик, с прякор Анис, от полемиката му с мъдрите и книжовни агаряни, от теософските спорове на Философа с религиозните посланици на сарацините и евреите в двора на хазарския каган, от препирнята му с триезичниците във Венеция. Съмненията ми се отнасят дори до брата Методий. Ще прибавя и въпроса: кой е имал интереса да осветли така подробно християнската ерудиция на Константин и оказването му доверие от василевса на Източната Римска империя? И дали това има значение за участващите в събитията фактори или е само традиционно славословене на героя на житието?

Моите съмнения не са били чужди и на П. Динеков, който дава своето обяснение: „Можем да предположим, че К.-К.Ф. е записвал своите беседи; в записките му са влизали и подробности от пътуванията, намерили по-късно място в ЖК” (8, с.418).

Няма никакви податки за времето на запознаване на От Бога цесаря Борис с ЖК. Дали това е станало веднага след написването му или е било донесено от Учениците Климент, Наум и Ангеларий след кончината на архиепископа през 885 г.? И стигаме до критичната точка от ЖК - съобщенията на автора за направените от Философа Константин заявки за честта и богатството на неговия пряк предтеча, владетеля на България, Омуртаг. От тези освидетелствани (?) реплики на братовчеда и съзаклятник на Борис за Единението на българския народ и за успехите на България, се създава впечатление, че Константин не се е отказал от претенциите да наследи трона на працядо си, на който е пръв наследник по права линия. Както вече разясних, това е един от иносказателните текстове, с които авторите на житията, ако от една страна правят мили очи на гърците, от друга – поднасят на читателите си реални сведения в един езоповски маниер. Нямам основания да мисля, че От Бога цесарят Борис е приел сериозно споменатите текстове, но реакцията му би могла да бъде единствено в защита на моралното бъдеще на своята династия. Той не е имал особено богат избор. Макар и без практическа стойност, би било добре за поколенията да знаят, че ако е имало някакво основание за претенции от наследници на Енравота за българския трон, то тези претенции са могли да бъдат право на обявения с посочените по-горе цитати по-голям брат Методий, а не на Константин.

По тази логика се стига до заявлението в ЖК, с което претендентът за трона е обявен не само за по-малък от Методий, а дори за изтърсак в семейството. Макар и лишено от практически смисъл, може да се предположи, че споменатата корекция-добавка в т. 1.3. е направена по височайше указание на Борис. Вероятно тя е негово дело, без да отразява променено отношение към Константин.

При създаването на ЖМ, известната добавка към текста на т. 2.2. е направена вероятно по внушение на двореца, след като на Борис е било предоставен за съгласуване текста на второто житие.

2.3. Масова практика у нас и в славянските страни е, като се следва догматично възприетата теза за старшинството на Методий, художниците винаги да го рисуват като по-възрастен.

- Очевидно тези изображения са резултат от съществуващата традиция и борбата с нея е така безсмислена, както например са безрезултатни опитите на историците да внушат на художниците, че Братята са създали Глаголицата, а не кирилицата, която винаги се вижда изписана върху разгърнатия свитък в ръцете им.

2.4. Но има и едно авторитетно мнение, което е по-скоро неутрално:

В Пространното житие на светия отец Климент епископ български от архиепископ Теофилакт Охридски четем: „Така кончината почела Кирил с почести и от пребожествения папа, и от Бога, а сърцето на Методий, който загубил своя сътрудник и спътник, своя напълно – по плът и в Господа – истински брат, било наранено от скръбта,..”(3,с.15);

- Би могло да се помисли, че Теофилакт Охридски се е запознал с кирилически преписи на житията и под влияние на записаните в тях съзнателни или не грешки е нарекъл Константин сътрудник на Методий. Няма основание да се предполага, че през XI век понятието „сътрудник” се е разбирало като подчинен помощник. По-скоро представката „съ” внася разбиране за съвместност, а не за подчиненост. Както е и при спътник;

- Като изхождам от съществуващото в литературата време, през което Теофилакт е бил архиепископ на българската църква в Охрид (1089-1126?), намирам, че той е могъл да разполага с кирилически текст на Пространните жития в началото на този период. От тук може да се определи, че гърците са пригодили своята азбука за фонетиката на българския език наскоро след 1018 г. Не може да има съмнения, че Василий II Българоубиец, както скоропостижно е ликвидирал Българската патриаршия и я заменил с Охридска архиепископия, така в пълно съответствие със своите стремления да ликвидира българската идентичност, е наредил да се подмени Глаголицата с новата азбука, която има около 75% графическо подобие с гръцката Хеленика.

Дадените горе три аргумента в полза на Методиевото старшинство са неубедителни и несъпоставими с изброените 23 в т.1.0.

3.0. По–долу са представени извадки от житията на Константин за години и събития, които биха могли да бъдат база за разсъждения, изчисления и изводи в интерес на целта на изследването. И разбира се, моите тълкувания.

3.1. „И така почина в господата, бидейки на 42 години, на четиринадесетия ден от месец февруари, индикт втори, в 6377 година от сътворяването на света”(2, с.63);

- Написаната в ЖК възраст на Константин при кончината му позволява да се изчисли без колебание неговата рождена годишна дата (р.г.д):

Рождената годишна дата на Константин е равна на годината на неговата кончина минус годините на посочената му тогава възраст. След заместване се получава

Р.г.д на Константин = 869 година – 42 години = **827 година**

Този резултат е известен и не носи нова информация.

3.2. В ЖК няма значими за темата фактически данни за живота на Константин освен изпращането му от василевса на Източната Римска империя на мисия при сарацините. „Тогава Философът беше на двадесет и четири години” (2,с.42).

Най-вероятно, отпътуването е било осъществено през пролетта на съответната година, за да се избегнат летните горещини в Близкия изток, както и завръщането, по същите съображения – през есента.

- От цитирания текст се изчислява годината на пътуването му за Багдат:

Годината на мисията при сарацините е равна на р.г.д. на Константин плюс годините на възрастта му по време на мисията. Следва заместване на новата възраст:

Годината на мисията е = 827 година + 24 години = 851 година. Както по-горе, резултатът не внася нови сведения към проблема на изследването.

3.3. След завръщането си от Багдат Константин „се уедини на едно място в безмълвие, задълбочен само в себе си”(2,с.44). „[Подир това] той отиде в Олимп при брата си Методий и остана да живее там, ...беседвайки само с книгите”(2,с.45).

- Научаваме, че след завръщането си Философът Константин е имал поводи да се изолира от обществото. Последната фраза показва, че не дълго след завръщането си от мисията Константин е отишъл в манастира при Методий, за да живее там и да работят заедно върху книгите. Това би могло да стане, след като е уредил задълженията си свързани с отчета пред властите за изпълнението на мисията, и след като е направил необходимата подготовка за бъдещата си работа в манастира. Това очевидно са поводите на автора да отбележи „уединението” на Константин.

- В разработката си, посветена на така наречената Моравска мисия, обосновах, че авторите на Панонските легенди са избягвали всякакви сведения за действителните мотиви и действия на Братята, свързани със сътворяването на българската писменост, като са ги прикривали с подобни фрази⁵.

- Няма информация да се е завърнал Философът от Багдат извън годината, определена от василевса.

3.4. Ще напомня, че при изпращането на Константин и Методий на Моравската мисия василевсът му бил разпоредил да създаде писменост за славяните, като му препоръчал да помоли Бог за помощ. „Философът си отиде и ... се отдаде на молитва заедно с другите си сътрудници”(2,с.57).

- Това е основание да се мисли, че до заминаването си при сарацините Философът е имал вече изграден екип от сътрудници, с които е работил по делото на живота си вече години. Именно отиването му в манастира заедно с Учениците му е създавало допълнителни грижи и е отнело време. Описаната обстановка подсказва, че на Константин е било необходимо неопределено време до заминаването му на Олимп, поради което събирането там на Братята не е могло да се датира.

3.5. В Проложното житие на Методий се намира важна информация: „Когато беше на 12 години, (царят) го постави за княз на славяните. И като прекара там 10 години, изучи славянския език”(2,с.79).

- Не може да има колебание по това дали възрастта 12 години, когато Методий е бил назначен за архонт на славянското племе, е реалистична. Никъде другаде няма съобщение за тази възраст. Дори и славистиката е изпаднала в неведение как може да излезе от положението. Несъмнено не е бивало възможно тогава, не е възможно и сега, да бъдат назначавани невръстни деца на отговорни административни длъжности, освен когато това са наследниците на короновани особи (Михаил III е император на Византия от втората си година). Някои анализатори предполагат да е бил Методий при назначението си на 20 години. Но да се пренебрегва посочената година и да се замества с произволна такава, е неправилно. Трябва да се изясни откъде идва грешката и да се намерят верните години на неговата възраст.

От всичко изложено дотук се разбира, че има нещо основно невярно в Панонските легенди, което налага нов подход в прочита им.

⁵ В Пространните жития няма нито дума за България и българския владетел Борис, за българския език, за пътуванията на кавкан Петър до папата в Рим през 866 г., за изпращането на латински свещеници от папа Николай в Плиска през същата 866 г. и за престоя им там близо три години и половина и т.н. Не съществува логика, която да оправдае подобно поведение, освен съзнателното прикриване на неудобни факти с неверни твърдения и премълчавания.

*

След едно обстойно проучване намерих за целесъобразно да се вгледам по-внимателно в изказвания на наши филолози след изследвания на древни български писмени паметници, създадени с глаголически букви, а съхранени за науката като кирилически⁶. Те са единодушни, че грешки при подмяна на стойностите на числа при извършване на транслитерации от Глаголица на кирилица са не само възможни, а изобилстващи.

За по-лесно възприемане на следващите разсъждения и действия правя извадка от онези редове в първата страница на Таблица на старобългарските азбуки от книгата на Кирил Мирчев „Старобългарски език”, в които се срещат букви и числени стойности (ч.с.) в извършените по-долу анализи и изчисления. Би било добре за заинтересования читател да разгледа внимателно тази част от таблицата.

Т А Б Л И Ц А 1
на старобългарските азбуки

Глаголически букви	Числена стойност	Кирилически букви	Числена стойност	Звукова стойност	Наименования
Ⲛ	1	а	1	а (a)	АЗЪ
ⲛ	2		-	б (b)	БОУКЪ
ⲣ	3	в	2	в (v)	В'ѢД'Ѣ
Ⲥ	4	г	3	г (g)	ГЛАГОЛН
Ⲭ	5	д	4	д (d)	ДОБРО
.....					
ⲨⲦ	10	(и) і,ї	10	и (i)	ИЖЕ
Ⲫ	20	н	8	и (i)	-
.....					
Ⲛ	40	к	20	к (k)	КАКО
Ⲟ	50	л		л (l)	ЛЮДЫЕ
ⲨⲪ	60	м	40	м (m)	МЪСЛАНТЕ

По повод на записани в два от преписите на „О Писменеѡхъ” невъзможните 12 години, проф. Надежда Драгова прави анализ на възможната грешка и констатира: „Първо, ако изворовият паметник е бил написан на глаголица и е съдържал сведението, че българите са живели без писания 23 години, ... цифрата 23 може да стане 12 само при механично привеждане на съответните глаголически букви в кирилски $\overline{\text{Ѣ}}\overline{\text{Ѣ}}$ - $\overline{\text{ІВ}}$, където имат различна числена стойност $\overline{\text{Ѣ}}$ - 3, и съответстващото му $\overline{\text{В}} = 2$, както $\overline{\text{Ѣ}} = 20$, и съответстващото му $\overline{\text{І}} = 10$. Така глаголическото $\overline{\text{Ѣ}}\overline{\text{Ѣ}} = 23$ става кирилско $\overline{\text{ВІ}}$

⁶ Използвам понятието „кирилически”, поради убеждението ми, че буквите от кирилицата не трябва да се наричат „кирилски”, заблуждавайки българите, че Кирил е техен създател.

= 12”(5, с.326,327). Очевидно, авторката е записала числото 12 с кирилически букви в инверсната му форма, а не $\overline{\text{ІВ}}$, както би било нормално.

Проф. Надежда Драгова дава с горното си решение и други информации за такива грешки и за начина на разкриването им.

Донка Петканова констатира също примери за това, че „...числата в житийната литература, ..., обикновено не дават историческа информация с прякото си числено значение”. Един пример е „...Пространното житие на Константин-Кирил, в което са употребени много числа и повечето от тях са символични”. И по-долу: „Подобни случаи на механично транскрибиране на цифрите поради прибързаност, несъобразителност и пр. и главно защото цифрите се изразяват с букви и при транскрипцията се създава една инерция на превръщане, се срещат и в други ранни по произход паметници, запазени в кирилски текст, какъвто е случаят с „Пространно житие на Методий”(6,с.61,62).

Ж.Икономова, А.-М.Тотоманова и Ив.Добрев добавят на свой ред: „...числените стойности на редица букви от кирилските текстове се отличават от числените стойности на съответните букви в кирилската транслитерация на глаголическите текстове”. Авторите илюстрират мнението си, като ни дават два примера за промени в кирилическия текст на Асеманиевото евангелие. В глава 3 от Евангелието на Йоан датата 25 ($\overline{\text{ѪѪ}}$) е написана с кирилическите $\overline{\text{НД}}$, което свидетелства за груба грешка при транслитерирането. Тук глаголическите $\overline{\text{Ѫ}}$ (20) и $\overline{\text{Ѫ}}$ (5) са били заменени с фонетически еднаквите им $\overline{\text{Н}}$ (8) и $\overline{\text{Д}}$ (4), при което числото 25 от глаголическия текст е станало неразбираемо, поради механично натрупване на 8 и 4. При втория пример от глава 102 от Евангелието на Матей датата 24 ($\overline{\text{ѪѪ}}$) е изразена с кирилица $\overline{\text{НД}}$, което наподобява горната замяна на глаголическите букви с кирилическите $\overline{\text{Н}}$ (8) и $\overline{\text{Д}}$ (4)(7, с. 121-123).

4.0. Приемам дадените мнения и доказателствени примери като напълно убедителни и започвам реалното търсене на истинските числени стойности на съмнителните числа от житията.

4.1. Изхождам от изложените по-горе обилни и неоспорими аргументи за хипотезата ми, че Философът е по-големият брат, като в началото ще потърся възможност да докажа, че 42-годишната възраст на Константин е записана погрешно в кирилическото копие на ЖК от 1496 г., наречено „Загребски препис”. Съответният цитат от житието може да се прочете по-горе. За целите на изследването трябва да се поясни как число, записано с Глаголица в оригиналния текст на ЖК, е могло да стане 42 (години) в кирилическия препис при транслитерацията. В таблицата на К.Мирчев, от която е направено горното извлечение, намирам числото 63 ($\overline{\text{ѪѪѪ}}$) като единствено подходящо да бъде подменено при транслитерацията с 42 ($\overline{\text{МВ}}$) съгласно разкритата по-горе грешна практика. При транскрибирането некомпетентните книжовници, записвайки числото 63 с кирилически букви, не са съобразили числената стойност на глаголическата буква $\overline{\text{Ѫ}}$, която е 60 и която има наименованието „**МЫСЛНТѪ**”, а са я заменили с кирилическата буква $\overline{\text{М}}$, която има същото наименование „**МЫСЛНТѪ**”, но нейната числена стойност е 40. Подобно е при буквоцифрите на единиците – при глаголическия запис единицата е $\overline{\text{Ѫ}}$ с наименование „**ВЪДЪВЪ**” и с числена стойност 3, а

кирилическата единица $\overline{\text{В}}$ е със същото наименование „вѣдѣ“, но с числена стойност 2. Така транслитерираното число $\overline{\text{ѠѢ}}$ (63) е станало $\overline{\text{МВ}}$ (42), защото транслитерацията при записването на глаголическите буквоцифри на 63 прави грешката да замести десетиците и единиците с кирилически, като съответните букви имат еднакви наименования, но са с различни числени стойности.

На този етап можем да приемем, че възрастта на Константин-Кирил при кончината му е била 63 години, което позволява да се изчисли неговата годишна рождена дата като 806 г.(869-63).

Току-що направеното, на база на възприетия метод, изчисление на рождената дата на Константин дава пръв резултат за моята хипотеза. Заедно с това трябва да я подкрепя с предположението за заселването на семейството на Лъв в Солун.

Изхождам от развитието на верското съзнание на канартикина Енравота по посока на християнството. Нямам съмнение, че той е виждал тъжната перспектива за своя живот и за този на своите наследници, когато се разчуе за неговото вероотстъпничество. Вероятно е взел съвременни мерки и е използвал създадените се добросъседски отношения между баща му Омуртаг и възцарилите се през 813 г. василевс Леон V, които са се изразили в 30 годишния мирен договор между Византия и България от 816 г. Енравота е успял да внуши на От Бога цесар Омуртаг, че би било добре за добросъседството и за бъдещето на Лъв и децата му да поиска от новия приятел на България – василевса Леон, да приеме семейството на бъдещия канартикин и даде възможност за подходящо образование на идващото поколение български владетели. За византийския император това би било отлична възможност да укрепи влиянието си върху Омуртаг, приемайки заедно с това като фактически заложници потенциални претенденти за владетелско наследство в България. Този имперски подход е мотивирал ромейския владетел да даде военен пост на Лъв в Солун като друнгарий. Може да се предположи, че това е станало наскоро след сключването на мирния договор през 817 г.

4.2. Време е да намерим вярното число за възрастта на Константин по време на мисията му при сарацините, записано в ЖК с 24.

След вглеждане в извадката от таблицата на К.Мирчев забелязвам, че най-вероятно буквите $\overline{\text{ѠѢ}}$ от глаголическия текст на ЖК, които имат числена стойност 45, са променени при транслитерацията с кирилическите $\overline{\text{КД}}$, с числена стойност 24. Отново това може да бъде обяснено с еднаквото наименование „какѡ“ на глаголическата буквоцифра на числото 40 и на кирилическата - на числото 20. Вижда се, че за транслитераторите наименованието на глаголическото и кирилическото десетично число е било по-важно, отколкото разликите на числените им стойности. Буквоцифрите на единиците $\overline{\text{Ѡ}}$ и $\overline{\text{Ѣ}}$ имат също така еднакво наименование „дѡврѡ“, макар и различни числени стойности - 5, съответно 4, поради което числото 45, изписано с глаголическите букви $\overline{\text{ѠѢ}}$, е станало при транслитерацията кирилическото $\overline{\text{КД}}$ с числена стойност 24.

Така се установява, че **Константин е бил изпратен при сарацините на 45 години, което значи да е станало през 851 г. (851 = 806 + 45).**

4.3. Остава да разгледаме следващото съмнително число – годините на Методий при назначението му за архонт, записани в Проложното житие с 12. Налага се да търсим отново онази числена стойност, написана на Глаголица, чието погрешно транскрибиране е довело до записването ѝ с кирилица като 12. Това усилие ни е

спестено от проф. Н. Драгова в дадения от нея, и посочен от мен по-горе, пример за грешки от транслитерацията. Припомням нейния извод, че реалното число 23 е било погрешно заменено с 12.

В цитата от Проложното житие са добавени и 10-те години, прекарани от Методий при славяните. Ако дотук имахме основание да поставим под съмнение обсъдените по-горе години на възрастта на Константин и на Методий, редно е да сторим това и по отношение на числото 10. Отново се обръщаме към таблицата на К.Мирчев. Справката показва, че глаголическата буква **Ѣ** и кирилическата **Г** имат еднаква числена стойност 10 и носят едно и също наименование „нже”, което прави невъзможно за транслитератора да сгреша при преминаването от Глаголица на кирилица. Т.е. числото 10 остава непроменено.

С решението и на тази загадка можем да изчислим, че Методий е преустановил княжението при славяните, когато е бил на 33 години = 23 + 10.

5.0. Извадки от житията, посветени на Братята, за години и събития, които биха могли да бъдат база за разсъждения, изчисления и изводи в интерес на същността на хипотезата ми. И разбира се, моите тълкувания.

5.1. Като анализирам живота на Методий, установявам, че данни за неговата възраст при кончината му или за година на раждане няма посочени в житията. Но в преписите на жития, с които разполага нашата наука, съществуват информации, които при подходящ разбор и правилно съчетаване с тези на Константин могат да ни доведат до установяване на годината на раждане и на Методий - великият син на България. Това беше повод да изчислим по-горе корекцията на числото 12.

5.2. След изтичането на споменатите в Проложното житие (12+10) години, Методий „Като намери сгоден случай, се освободи от княжението и като отиде в Олимп, ...пострига се, облече черна дреха и се повинуваше покорно,...и се занимаваше усърдно с книгите”(2,с.71).

- Може да се предположи с голяма степен на достоверност, че след като Константин е научил заповяданата от василевса дата за осъществяване на мисията му при сарацините, е намерил сгода да се свърже с брат си и да му поръча да се освободи от княжението по време на неговата мисия и да се установи в кратък срок в някакъв подходящ за работата им манастир, където да се замонаши и подготви условия за събирането им. Съвпадението, за което говоря е забелязано и от Св.Николова: „Показателно е, че приблизително по това време и Константин изоставя своите служебни задължения в столицата и отива при М. на Олимп”(8,с.635).

- Цитираните податки от Панонските легенди разкриват, че и двамата апостоли на българската книжовност са били обладани от желанието да продължат заедно работа, за да завършат успешно писмеността на българите.

Такъв извод може да се направи след запознаването с два текста от ЖК: След завръщането си от мисията при сарацините Константин „се уедини на едно място в безмълвие, задълбочен само в себе си”(2,с.44). „[Подир това] той отиде в Олимп при брата си Методий и остана да живее там, ...беседвайки само с книгите. Денонощно се занимаваше с тях заедно с брата си;”(2,с.45). Това е реално потвърждение на замисъла на Философа, проявен при определянето на датата, на която Методий трябва да се освободи от княжението и да подготви събирането им за съвместна работа „по книгите”. Има основание да се предполага, че Константин е предвидил да съвпадна във времето както мисията му при сарацините, така и освобождаването на Методий от държавната служба. Вече знаем, че първото събитие е осъществено по силата на височайшата заповед през 851 г. Любопитно е съвпадението на тази годишна дата,

изчислена по данните от ЖК (827 +24) и по коригираните стойности на някои години от житието(806+45).

Няма в Панонските легенди съобщения за някакви събития, които да се предизвикали промяна на годишната дата, когато Методий е преустановил княжението (т.е. посочената в Проложното житие възраст 12 години не е била променена).

Това ми дава основания да приема, че Методий е напуснал славяните именно през 851 г., т.е. това е станало не по-късно от определения в Проложното житие срок след рождението му – 33 години.

5.3. За основанието на архонта да напусне държавната си служба авторът на житието му казва: „Като прекара в това княжество много години и видя много смутове и престъпления в този живот, той (Методий- доп. мое С.Д.) замени стремежите си към мрачните земни дела с небесни мисли;” (2,с.71).

- Като имаме предвид досега цитираните текстове и общата атмосфера, създадена в житиетата на Братята, е несъмнено, че с изложените мотиви на архонта се маскира реалната съгласуваност между тях за бъдеща съвместна работа по делото на живота им.

- Не е възможно да се мисли, че времето за такова отговорно, сложно и трудно за осъществяване събитие би могло да се определи без да се отчетат фактори като бъдещото настаняване на Константин и хората му при Методий и установяването им да живеят в манастира, а не да служат на Бога като монаси. Така и времето за работите, които е имал да извърши Методий след уволнението си от службата при славяните – бюрократичните процедури по отчета на княжението, избора на манастир и адаптирането му в новата за него обстановка, е било трудно или дори невъзможно за планиране. Следователно не може да е известно какво време е било необходимо на Братята, за да се съберат в манастира. Пък и не е необходимо, защото вече се уточни, че двамата са осигурили съвпадането на годината на мисията при сарацините на Константин с годината на освобождението на Методий от служба при славяните, т.е. 851 г.

Използвам новата стойност на числото 12 от Проложното житие, за да изчисля рождената година на Методий като разлика между датата на освобождаването му от княжение (851 г.) и сумата от годините на възрастта му при назначението за княз (23 години) и времето на княжение (10 години).

Така годишната рождена дата на Методий става 818 г. $(851 - (23+10) = 818)$.

От изчислените години на рождение на Братята се установява елементарно **възрастова разлика от 12 години (818-806) в полза на Константин**. Остава неизвестно дали ако Методий е бил последното, седмо дете, кое по ред дете е Константин. Това всъщност би било от значение, ако броят на децата, родени между 818 и 806 г., е бил много повече от 5, което би внесло затруднения при обяснение на малки между родови периоди. Такъв проблем няма.

5.4. След събирането си в манастира Полихрон Братята и Учениците продължават усилията си да завършат изграждането на новия писмен Кирило-Методиев език и да изобретят Глаголицата до степен да могат да осъществят приложението ѝ. Това става чрез преводи на необходимата за представяне пред папата богослужбена книжнина от гръцки, спътствано с големите проблеми по усвояване на езика и азбуката чрез отстраняването на грешки и недостатъци и извършване на подобрения.

Доказателството за трудностите при прилагането на новата писменост в първите преводи от гръцки се съдържа във факта, че преди екстремното опътуване на Братята от Византия, в ЖК няма преки сведения за готови преводи.

ТАБЛИЦА 2
за годините на Константин според двата варианта

Събития и тяхната обосновка	От житията		Според хипотезата	
	Година	Възраст години	Година	Възраст години
Рождение на Константин (К.)	827	0	806	0
Кончина на К. и възрастта му	869	42	869	63
Възшествие на василевс Леон V и възраст на К.	813	-	813	7
Възшествие на цесър Омуртаг	814	-	814	8
Между България и Византия се сключва 30 год. мирен договор	816	-	816	10
Преселване в Солун	817	-	817	11
Начало на обучението	834	7	818	12
Завършване на средно образование	844	17	828	22
Придобиване на висши познания до	847	20	831	25
Философски спор с бившия патриарх Йоан VII	844	17	844	38

6.0. В ЖК има податки, които подсказват връзки на Константин с известни личности от администрацията на Византия и от научния свят. В този смисъл е споменаването на Леон Математик (не разбирам защо гръцкото име Леон е заменено навсякъде в нашата литература с Льв, което, освен че звучи като българско, противоречи и на принципа да не се превеждат имена), на философа Фотий, както и на неизвестния логотет (може би, Теоктист), който отправил покана до Константин да дойде в Цариград, „...та да се учи с царя”. Тук неизвестно е и името на царя.

Тези обстоятелства наложиха да направя съпоставка на историческите сведения за посочените византийски личности с получените след оповестените вече изчисления години, свързани с възрастта на Константин и със събитията от живота му.

Споменатите исторически данни за казаните видни византийски персони взех от страниците на най-престижното издание на българската славистика – Кирило-методиевската енциклопедия, съответно от статиите в том II и том IV. Това е проява на превенцията ми срещу атаките на кирило-методиевистите, в случай че не се съобразя с податките от ЖК относно връзките на Константин с посочените там лица: „Като дойде в Цариград дадох го на учители да се учи...той усвои ...при Льва и при Фотия – диалектиката и всички философски науки,...” (2,с.39); „Царският управник, който се нарича логотет....прати да го повикат, та да се учи с царя” (2,с.39); „Логотетът...му

даде власт над целия свой дом и му позволи да влиза свободно в царските палати”(2,с.40).

Конкретните сведения за отделните фигури взех, както следва, от:

6.1. КМЕ, Том II, с. 561. В статията: „Лъв Математик, Лъв Философ” (края на VIII или началото на IX в.- ок.869-870). Между 829/833 и 839 създава частно училище и по-късно е назначен за преподавател в училището към църквата „Св.40 мъченици”- това е до 839 г. От 840 г. е митрополит на Солун. След 843 г. се завръща в Цариград, сближава се с кесаря Варда и вероятно, от 843-4 г. преподава в Магнаурската школа.

Внимание: П.Льомерл е на мнение, че „...Л. е назначен шеф на катедра по философия след 855 г. „т.е. той не е могъл да бъде учител на К.”(пак там).

6.2. КМЕ, Том IV, с. 296. В статията: „Фотий” (ок.810 или ок.820-между 891 и 897), което определя да е живял до 71 или до 87 години.

В уводните бележки на публикациите на Фотий в ГИБИ IV е записано, че твърде млад е преподавател в школата към църквата „Св.София”. „Може да се предполага, че е посещавал дома на Лъв Математик, който преподавал традиционни за времето си науки”, т.е. Фотий е бил ученик на Леон Математик.

„Хипотезата, че Ф. е преподавал в някакво висше у-ще във виз.столица – светско или духовно, не се подкрепя от конкретни данни”(КМЕ, т. IV, с.296). Като се изходи от факта, че по това време не е имало изтъкнати други философи, може да се предполага, че Фотий, поради способностите си, е преподавал философия и преди 830 г.

6.3. КМЕ, Том IV, с. 50. В статията: „Теофил (неизв. – 20. I. 842) – виз. император(окт. 829 - 842). От 821 г. е василевс и август, заедно с баща си Михаил II (820-829); на престола бил вече в зряла възраст”. Император е от 829 до 842 г., а след него синът му Михаил III става император на Византия на две години и властва със или без регенти до 867 г.

По времето на Теофил е открито висше училище, по-късно известно като Магнаурска школа. Идва да рече, че до 829 г. не е имало висше училище.

Има данни, че Теофил е роден през 813 г., и че е живял 30 години. Те се свързват, но предполагат, да е станал съвладетел на баща си като василевс и август на 8 години и че през 829 г. е 16 - годишен. Може би именно тази 16 - годишна възраст е приемана във Византия за „зряла възраст”. Теофил се жени, според някои, през 821-822 г., а според други – около 828-830 г. По-вероятно е да се е оженил през или след 830 г. През 840 г. (на 27 години) му се ражда син – бъдещия Михаил III.

Ако приемем за база горните две стойности, може да се предположи, че Теофил е обучаван от 7 - годишна възраст (от 820 г.) общо 9 г., т.е. до 829 г., когато е станал император на Византия.

6.4. КМЕ, Том II,с.700. В статията: „Михаил III(ок.840-24.IX.867)– виз. император (842-867)”. След кончината на Теофил(829-842) остава титуляр на трона, когато реално империята се управлява от майка му Теодора и съвет от три лица. „През 856 става дворцов преврат, Теоктист е убит, Теодора е изпратена в манастир и властта преминава в ръцете на М.Ш,...”. По-късно Михаил III попада под влияние на адютанта си Василий, с когото убиват Варда през 866 г. На следващата година самият Михаил III, имал прозвището Пияницата, е убит от Василий, който се възцарява като Василий I Македонянин (867-886).

6.5. КМЕ, Том IV, с. 48. В статията „Теоктист, логотет –: (неизв.-20.XI.855) виз. държавен деец от обкръжението на императрица Теодора(842-856). Настоятник на малолетния имп. Михаил III(842-867)”. За рождената му дата – 802 г. можем да съдим приблизително от съобщението, че е бил сподвижник на бъдещия император Михаил II при убийството на василевс Леон V(813-820), т.е. (820 г. – 18 години = 802 г.). Непосредствено преди смъртта си василевс Теофил го прави настоятник на малолетния

все още византийски император Михаил III. През 855 г. Теоктист е убит от Варда със съгласието на василевса.

В ЖК няма указание за името на логотета, който е протежирал Константин. Така че би могло да се предполага в живота му да са намесени двама управници. Но е вероятно Теоктист да е станал логотет с назначение на василевса Михаил II, преди 829 г. Това позволява извода, че Теоктист е покровителствал Константин и за двата варианта през годините, определени с горните изчисления.

Както се вижда от извлечените от КМЕ сведения за посочените личности, в техните биографии има много празноти и липсват особено важните за настоящата работа еднозначни рождени дати. Те са определени или като откъс от време (края на VIII или началото на IX в.), (ок.810 или ок.820), или съвсем неопределеното (неизв.). Това ми дава право да заложа в своите изчисления стойности на годините на техните раждания, когато са в рамките на посочените в КМЕ интервали.

Според изследвания на Калин Петров, публикувани в Интернет https://www.bg-istoria.com/2013/09/15_3.html, образованието във Византия е имало три етапа – началното започва от 7 годишна възраст и продължава до 14-ата годишнина на детето, средното е по време на неговата 15-а, 16-а и 17-а година. За висше образование той не пише, но може да се предположи, че тези, които са желали да станат преподаватели или автори на високо класни произведения, са продължили да специализират в порядъка на още 3-4 години. Така едно пълно обучение на младите византийци е продължавало около 13 години.

След извършените преизчисления на годините на споменати в житията събития и на възрастта на Братята и след като се съобразих с податките на Пространните жития за известни техни контакти с видни фигури от византийския елит, правя таблица за съпоставката им, веднъж според данните, посочени в житията, и втори път според изчисленията, съгласно моята хипотеза.

Т А Б Л И Ц А 3

за съпоставката на годините на Константин според двете версии и годините на личностите, посочени в ЖК

Личност	Рожд. год. дата	Средно образование			Висше образование		
		Начало година	Продълж.в години	Посл. година	Начало година	Продълж. в години	Посл. година
Леон Философ	805	812	10	822	823	Прибл.3	825
Фотий Философ	810	817	10	827	828	Прибл.3	830
Константин според житията	827	834	10	844	845	Прибл.3	848
Константин според хипотез.	806	818	10	828	829	Прибл.3	832
Теофил	813	820	8	828	От 829 г. василевс		
Теоктист	802	Логотет 820 - 855 г.					
Михаил III	840	Неопределено			От 842 г. василевс		

7.0. Изводи от горната таблица:

7.1. Константин (според житията) е роден през 827 г. и е могъл да бъде ученик на Леон и Фотий след 17-ата си година, т.е. след 845 г. Това е възможно, защото Леон е вече преподавател ок. 825, а Фотий става такъв ок. 830 г.

7.2. Константин (според житията) е могъл да се учи с „цар“ едва след 844 г., което при Теофил е невъзможно, защото е вече починал(842), а Михаил III е щял да бъде на възраст да бъде обучаван на същото ниво чак през 857 г. А да се очаква, че действащ владетел може да бъде съученик със сина на един друнгарий, е нереалистично.

Установи се недвусмислено, че бъдещият философ Константин (според житията) не е могъл да има контакти с византийски „цар“ по време на обучението си.

7.3. Константин (според хипотезата) започва обучение във Византия след емигрирането там през 817 г., когато е вече на 11 години. Той формално може да учи висши науки след 829 г. с Леон Математик и Философ. Може да се приеме и че Фотий му е бил учител след 829/830 г. Но ако изходим от възрастта на Константин и от съобщенията на автора на ЖК за неговите способности и упоритост („Когато го дадох на учение, той с бистрата си памет преуспяваше в науката повече от всички други ученици...“ (2,с.38)), работата му с Фотий Философ е могла да започне и преди 829 г. От ЖК научаваме още, че като го дали на учители да се учи, той в три месеца усвоил граматиката, изучил Омира и геометрията, а при Лъва и Фотия – диалектиката и всички философски науки и т.н. И той бързо овладял всички тези науки, като да би изучавал само една от тях. Давам си сметка, че в информацията за изучаването на висшите науки може би авторът на ЖК е използвал агиографски отклонения, но извън темите, свързани с християнските добродетели и прояви, такива податки почти няма.

Така или иначе способностите на Константин са му позволили да се справи с преподаваните в Солун и после от Леон предмети във време, в което може да получи познания и от Фотий. Няма данни да е отишъл Константин в Цариград след завършването на неопределено средно образование.

Напротив, логиката на ЖК ни насочва да приемем, че логотетът го е изискал в столицата още преди да завърши такова образование, при което е могъл да работи със светилата през всичкото необходимо време.

7.4. От събраните данни за Теофил мога да приема, че се е учил активно между 820 и 829 г. Понеже се разбра, че Константин (според хипотезата) не се е учил във висше училище, защото както се каза, именно Теофил е създал първото, може да се предположи основателно, че са били в определени периоди (между 820 и 828 г.) заедно с бъдещия византийски император Теофил на обучение при Лъв, при Фотий или при някой друг не назован преподавател. **Изводът е, че съобщението на ЖК е вярно по отношение на съвместното обучение на василевс Теофил и на Константин от хипотезата ми.**

7.5. В КМЕ се говори, че василевс Теофил (829-842) прави Теоктист логотет, което значи, че е такъв най-рано след 829 г., но това не е задължително, защото, като сътрудник на бъдещия император Михаил II при убийството на Леон V, може да се предполага, че именно василевсът, вече Михаил II, му се е отблагодарил с това назначение наскоро след 820 г.

Следователно Теоктист е могъл да обгрижва Константин и в двете версии за възрастта му.

Краен извод: Възрастовите данни за Константин (според хипотезата ми) и данните за лицата, с които би могъл да има във времето на образованието си контакти, показваха, че това не е било изключено.

Константин (според житията) не е могъл да се учи с цар.

*

За да се подобри възприемането на горните резултати, създадох таблица 4, в която включих посочените в ЖК членове на императорската фамилия, от които, освен Константин и Методий, са бащата Лъв и идентифицираните от мен преди години дядото – Енравота, и пращадото - От Бога цесър Омуртаг. Разширението на таблицата с въвеждането на пращадото сторих, за да свържа годините на раждане на Братята с годината на кончината на Омуртаг, с което да покажа, че извършените анализ и изчисления не са я направили нереална. Добавих Маламир, който е най-малкият син на владетеля от нежно обичаната негова последна жена. Не е прецедент нашият случай, когато възрастни владетели завещават властта си на невръстен син от своя в последните си години любима жена.

Съвсем в съответствие с практиката от ония години, непълнолетният владетел Маламир се отървал от заплахата за властта си от първородния син на Омуртаг и свой полубрат - Енравота, като го осъжда на посичане с мотива, че е приел християнската вяра.

Не посочих година на кончината на Енравота поради липса на исторически сведения, но тя е била най-вероятно в края на 831 или през 832 година.

ТАБЛИЦА 4

събитие	Омуртаг		Енравота		Лъв		Кирил		Методий		Маламир	
	годиш. дата	възр. год.	годиш. дата	възр. год.	годиш. дата	възр. год.	годиш. дата	възр. год.	годиш. дата	възр. год.	годиш. дата	възр. год.
рождение	747	0										
създаване и раждане	766	19	766	0								
създаване и раждане			788	22	788	0						
създаване и раждане					806	18	806	0				
възшеств.	814	67						8				
създаване и раждане	815	68									815	0
емигрир. в Солун					817	29	817	11				
създаване и раждане					818	30			818	0		
кончина възшеств.	831	84						25		13	831	16
кончина					832	44		26		14	836	21
мисия при сарацинците напускане княжеств.							851	45				
кончина							869	63	851	33		
кончина									885	67		

Подчертаните години са исторически установени. За опростяване на таблицата приех зачеването на момчетата и раждането им да бъде в една и съща година.

Възрастта на бащите, когато създават синовете си, е произволно определена. В онези години мъжете са имали по две съпруги, а женитбите са се извършвали в ранна възраст, така че първото момче вероятно се е раждало не дълго след първата женитба. А тази първа женитба е била много скоро след 16-ата година на момчетата. За да не бъде упрекнат в нагласяване, извърших изчисленията на рождената дата на Омуртаг на база на посочените произволно години на възрастта на бащите, когато се сдобиват с първи синове. Всяко намаляване на тези години води до намаляване на възрастта на родителя при кончината му. Напомням, че известният близък сътрудник на От Бога цесър Симеон и на наследника му От Бога цесър Петър на име Мостич е работил в двореца до 80-ата си годишнина, след което е отишъл в манастир. С този пример искам да избегна протеста на читателя от пределната възраст на Омуртаг при кончината му.

Като свидетелства за коректно направените допускания и изчисления могат да служат данните от таблицата, сред които няма житейски невъзможна възраст за включените в нея лица.

За съжаление, в житията не се намери репер, отнасящ се до години и възраст на Методий, с който да се провери резултата от направеното изчисление за рождената му дата на база на възприетата година на освобождението му от служба при славяните.

Обобщаващ извод: От така направените исторически справки, анализи и изчисления може да се заключи едно: изложените в таблиците резултати показват, че не е невъзможно и не противоречи на житията да е бил роден Константин през 806 г., а Методий – през 818 г., т.е. Константин е по-възрастен от Методий.

Ключови думи: Константин-Кирил, Методий, възраст, старши брат.

PS молба. Уважаеми читателю, както всеки друг автор, така и аз, бих желал и ще бъда благодарен да получа впечатленията Ви от прочетеното. Това може да се направи на адреса ми diamondsv@abv.bg

Цитирана литература:

1. Климент Охридски. Събрани съчинения, т.3. Пространни жития на Кирил и Методий. Подготвили Боню Ст.Ангелов и Христо Кодов. С.,1973.
2. Стара българска литература. Том четвърти. Житиеписни творби. Съставила Климентина Иванова.С.,1986.
3. Теофилакт Охридски. ГИБИ IX, част 2. Издание на БАН. Подготвено Илия Г.Илиев.С.,1994.
4. Христоматия по старобългарска литература. Динеков,П., К.Куев, Д.Петканова, С.,1978.
5. Драгова, Надежда. Втората апология на българската книга и нейните извори. В: Константин-Кирил Философ. Юбилеен сборник по случай 1100-годишнината от смъртта му. С., 1969 г.
6. Петканова, Д. Средновековна литературна символика. С., 2000.
7. Икономова, Ж., А.-М. Тотоманова, Ив. Добрев. Старобългарски език за XI на НГДЕК. С., 1985.
8. Кирило-методиевска енциклопедия. Том II. С., 1995.
9. Диамандиев, С. Защита на българската писменост от преди 870 г. Ст. Загора, 2013.
10. Божилков, Иван. Византийският свят. С., 2008.

